

GRUDA

Št. 1.

1924.

Leto I.

Poština plačana v gotovini.

Vsebina I. zvezka.

Na pot. — G. Koritnik: Predica. — R. Peterlin-Petruška: Pesem. — L. Dolinar: Matija Gubec (slika). — I. Albreht: Fantovska. — Fl. Golar: Dedščina. — A. Drozdov-Dr. N. Preobraženski: Kovaljov, Korovljov in Arkadij Petrovič. (Dalje.) — I. Albreht: Zemlja, naša mati. (Dalje.) — Dipl. agr. A. Jamnik: Kmetijstvo in kmetski stan. — F. T-k.: Denarna zadruga in banka. — Miloš Štibler: Vstvarjanje industrije v Jugoslaviji in kmetijstvo. — —l—: Zemlja, človek in delo. — G. Koritnik: O povej mi... — RAZGLEDI: Organizacija. — Ženstvo. — Pomenki in nasveti. — Listnica uredništva.

Uredništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8, I. nadstr.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje Ivan Albreht.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, kloba, belega in rujavega platna, šifona, kravati, žilic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

Tiskarski in litografski
umetniški zavod,

najstarejši in edini iz
prejšnjega stoletja
v Sloveniji.

J. Blasnikova nasledniki

Breg
št. 12 v Ljubljani

Opremljen z najmodernejšimi
stroji in na splošno zmožen vsake
konkurence v vseh tiskarskih in litogr.
delih od preproste do mnogobarvne iztžitve.

Na pot.

*Kar mož nebesa so poslala,
da večnih nas otmo grobov,
vse mati kmetska je zibala,
iz kmetskih so izšli domov!*

(S. Gregorčič.)

Iskrene besede našega velikega pesnika povedo mnogo tega, kar hoče pripovedovati in delati naša — *Gruda*.

Kmet, on je tista sila, ki daje narodu vedno svežih sokov na vseh poljih, na gospodarskem, prosvetnem in kulturnem. Ako so Gregorčičeve besede kje na svetu resnične, potem so gotovo resnične v nas Slovencih!

Žalostno bi torej bilo, če bi ostal naš kmet, ta jaki temelj našega naroda, prepuščen sam sebi, brez vpogleda v svet, brez razmaha in napredka. Izobraženci, njegovi lastni sinovi, so se mu pogosto odtujili. Če so se hoteli vrniti k njemu, ga niso več razumeli, pa tudi on ni razumel njih. Zato je često blodil, sam in zapuščen, in tratil in zanemarjal svoje moči.

To zlo hoče odpraviti — *Gruda*.

Biti hoče kmetski list, ki bo zabaval, učil in vodil vse naše kmetsko ljudstvo po poti napredka in gospodarskega ter kulturnega razmaha.

Gruda hoče biti glasnica in spremljevalka novih, lepših dni. Z živo besedo hoče vzdramiti v našem kmetu vse njegove dobre sile ter jim pripomoči do veljave.

Slovenski kmet, zlasti ti, naš fant, naše zalo dekline, našega zdravja najlepši cvet, sprejmi *Grudo* pod svojo streho s tisto ljubeznijo, s kakršno sprejemaš na jesen žitnega polja zlate darove! Kajti doslej je *Gruda* prvi in edini list, izključno tebi namenjen in samo tebi posvečen!

Koder slovenska žuljava roka goji in brani slovensko grudo, kjer zveni naša slovenska beseda in v ljubezni do rodne zemlje utriplje pošteno slovensko srce, povsod mora biti naša — *Gruda* doma.

Ljubezen druží, sloga jačí, a z njima hodi naj ponos!

Te misli naj *Gruda* spremljajo kot — krstni dar na pot...

Gliša Koritnik:

Predica.

Iz kodelje mladih let
sem nabrala niti pet, —
zdaj kolovrat mojih dni
prede žalost v niti tri.

Utrga nit se prvokrat —
vdovec pozvoni bogat.
Bled odide... Cin, cin, cin
zvonček mu zveni v spomin.

Utrga nit se drugokrat —
dečko praša me košat.
Razšopiri se kot pav —
Bog vé, ni bilo mi prav.

Utrga se mi tretjikrat —
ta ni lep in ne bogat,
ves ubog in nepoznan
sede mi na srčno stran...

Utrga se četrtokrat —
zopet pride vasovat —
bled kot strah iz polnoči,
mrz me strese do kosti...

Utrga nit se zadnjokrat —
večno vrača se ta svat...
Strah me stiska za srce —
moj kolovrat več ne gre.

Rad. Peterlin-Petruška:

Pesem.

Proč zdaj z zimo je ledeno;
pod odejo je sneženo
po poletju polnem truda
odpočila rodna gruda.

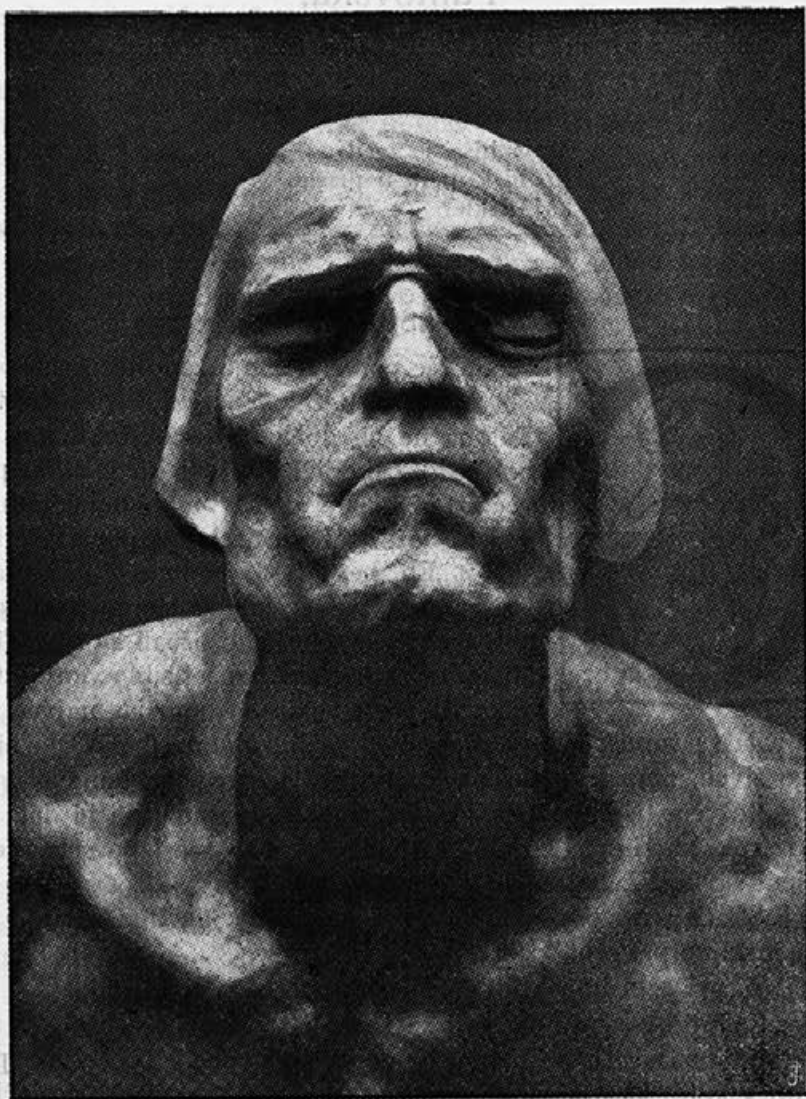
Kot kraljičina junaka
zopet sveža, čila čaka
na plug svetli oratarja,
ko se vnema vesne zarja.

Nedra zórje ji globoko,
potlej s spretno, večšo roko

Pesem.
semena razmeče —
Bog daj mnogo, mnogo srečel!

In zazeleni nam njiva —
V hip zavalovi kot živa
s težkim klasjem že pšenica.
Le nabrusi srp, žanjica! —

Žito žanje, pesmi poje,
a nad njo škrjanček svoje;
na vzvrateh ju kmet posluša
in vesela mu je duša...

L. DOLINAR:

MATIJA GUBEC.

*Rod, veš še, da tvoj kralj je z ognjem kronan bil,
in da nihče iz rok mu žezla ni izvil?*

(Oton Župančič, V zarje Vidove.)

Čezinček zdaj sneg leži,
dolge zimske so noči,
kaj dekle?!

Res, težko je v času tem
biti sam na svetu,
če je človek mlad —.

Moja hiša je za dva.
Ko bi k meni ti prišla,
kaj, dekle?

Fl. Golar:

Dedščina.

ospodar je poklical svojo ženo ter ji naročil:

„Slišiš, Reza, vse se mi zdi, da teta Polona ne bo dolgo. Skuhaj ji, skuhaj kaj boljšega! Zakolji kuro, saj jih je tako preveč pri hiši, pa ji napravi malo dobre juhice. Videla boš, da nam ne bo škodovalo!“

„Eh, beži, beži, Tone, saj je že tako vse razdala, kar je imela! Smonovi so tako požrešni in so vso zimo tiščali za njo. Tista Mica micasta je kar naprej silila vanjo: ‚Oh, tetka, ali niste rekli, da bom jaz največ po-

dedovala za vami? Oh, oh, sicer Bog daj in mamka božja, da bi še dolgo živeli, ampak kadar nas zapustite, ne pozabite name.‘!“

„Že vem tisto, pa teta Polona ni tako neumna, da bi dala takoj iz rok, kar ima. Le meni verjemi, da je še vse lepo spravljeno v njeni skrinji. Zakaj pa je tako težka?“

„Skočiva no pogledat na izbo! Le škoda, da ima skrinjo zaprto in ključ pri sebi.“

„A, pri sebi ima ključ?“

„Zadnjič ga je imela pod vzglavjem.“

Šla sta iz veže po ozkih, kamenitih stopnicah in obstala pod streho v kotu, kjer je stala velika, z modrimi rožami in z rdečimi srci popisana skrinja.

„Le poskusi jo vzdigniti,“ je dejal ženi gospodar Tone. „Koj se da premakniti. Polno preje in platna je v njej in tudi srebra. Lani sem jo zalotil, ko je preštevala denar; bili so sami tolarji.“

Reza, ki je bila drobna in majhna ženska, je morala napeti vse sile, da je vzdignila skrinjo na enem koncu. A z velikim veseljem jo je težkala, da so ji izstopile na rokah grčaste modre žile in ji je kri zalila rjavo čelo in lica.

„Saj je res težka,“ je pritrjevala in se nato globoko oddahnila. „Rjavko bom zaklala. Že od jeseni nič ne nese. Gotovo je prestara.“

Vrnila sta se v vežo. Gospodar je stopil v hišo, kjer je ležala bolna teta. Pri zadnjem oknu, zastrtem z rdečim zagrinjalčkom, je stala široka postelja in na njej je pod oguljeno odejo ležala bolna teta Polona. Njeni prijateljci, Majda in Lucija, sta stali pri vznožju, a ob vzglavju njena sorodnica, tista micasta Mica. Videlo se je vsem trem, da so še pravkar migljale z jezički, zakaj poznala se jim je na obrazih trenutna zadrega. Bolnica je imela zaprte oči in je včasi bolno vzdihnila. Njen obraz je bil rjavkasto siv in prepričan na gosto z drobnimi gubami, kita potnih las ji je zaslanjala levo uho in na čelu je bila zavezana z belo ruto.

Gospodar je stopil k sorodnici in vprašal:

„Ali spi teta Polona?“

„Mislim, da spi,“ je hitela odgovoriti s tenkim pobožnim glasom. Bila je devica kakih trideset let, dolgih rok, s katerimi si je podpirala ostro brado, in odprtih prsi.

V tem se je zopet zaslišalo lahno ječanje bolnice, in odprla je drobne, sive oči. Vse tri ženske so se sklonile k njej in začele tiščati vanjo z vprašanji.

„Ali vam je boljše?“ je pohitela Mica. „Kaj pa naj vam prinesem?“

„Ali bi malo prav dobre kave? Čakaj, jo bom pa skuhal,“ je dejala prijateljica Majda.

„O, ti jo bom pa jaz,“ je zapela z milim, hitrim glasom Lucija.

„Saj imam doma cikorijo in sladkorček tudi.“

Gospodar je stal nekaj časa neodločen pri postelji, stopil nato k uri, viseči zraven okna, ter jo navil. Zakašljal je ter se obrnil k otrokom, ki so se drenjali za mizo.

„Le tiho bodite! Ti, Tonče, skoči v štacuno po štruce za teto! Kaj boste vsi hodili! Ti, Janezek, pojdi z njim! Vidva pa pojdita v kuhinjo k materi!“

Počasi so se otroci zmuzali skozi vrata, za njimi je odšel oča. Komaj so se zaprle duri za njim, so začele ženske:

„Ali ste ga videle? Kako gleda? Ta bi najraje vse sam pograbil!“ je rekla prva sorodnica Mica. „Teta, le nikar mu nič ne zapišite!“

„In pa res! Iz oči mu gleda lakomnost!“ je zapiskala Lucija. — „Polonica, tako ti pravim, le name nikar ne pozabi! Noč in dan bom molila zate.“

„Samo Tonetu nič nikar ne! Ali še veš, kako te je gonil na njivo!“ je brzo opomnila prijateljica Majda. — „Tako je deževalo,

kakor bi se utrgal oblak, pa te je napodil od hiše. Kaj bi bilo teboj, da te nisem jaz vzela v kajžo. Hov, hov!"

Teta je zopet uprla oči in žalostno vzdihnila. Pogledala je po vseh treh in sklenila roke nad odejo. Odpirala je usta in gibala s čeljusti, kakor bi hotela nekaj povedati.

„Kaj bi radi?“ je vprašala sorodnica Mica in približala uho k njenim ustnim.

„Jedla bi,“ je zašepnila bolnica. „Pojdi kaj iskat!“

„Precej grem, precej,“ je pokimala Mica. „Ali naj prinesem ocrta jajčka?“

Teta Polona je pokimala z glavo, nakar je ona odšla.

„Oh, kakšni ljudje so to,“ sta isti mah zavriščali obe prijateljici.

„Lakote jim bo umrla. Oh, oh!“

„Če bi še naju ne imela! Uboga Polonica! Oh, oh!“

„Nič, pa tale Mica micasta ni nič boljša! Ali misliš, da je kaj drugačna, Polonica? Samo za denar ji je. Le verjemi, samo za denarje!“

„Kako pa gleda strupeno! In le na to misli, kako bi sama vse pograbila!“

Bolnica je zopet vzdihnila in zaprla oči.

„Polonica, le to ti pravim, nič ni prida tale Mica. Najboljše bo zate, če ji nič ne zapišeš. Jaz bom pa zmolila vsak dan cel rožnivenec zate.“

„Oh, jaz pa vse tri dele! Polonica, kar precej začnimo moliti!“

Majda je pokleknila in se pokrižala. Začele so moliti.

Molijo in molijo, kar se zaslišijo nad njimi koraki. Nekdo je hodil po izbi, kjer je imela teta svojo skrinjo.

„A slišiš,“ je zašepetala Lucija in nehala moliti. Že zopet hodi po izbi in išče tvojega ključa. A slišiš, Polonica? Ali ga imaš pri sebi?“

Bolnica je pokimala. Zaslišalo se je, kakor bi nekdo vzdigoval težko stvar.

„Že spet! Skrinjo vzdiguje! O, hvala Bogu, da imaš ključ pri sebi!“

„Ti razbojniki! Gotovo te bodo še oropali.“

Nehale so moliti, obe prijateljici sta skočili pokonci, in tudi bolnica se je vzpela v postelji in plašno strmela proti stropu.

Slišali so se vnovič težki koraki in nato je močno udarilo, da se je hiša potresla.

„Prav res, Tone je! Skrinjo bi rad odprl. Ta lump!“

Koraki so se izgubili, in vse je utihnilo. Ženske so se pomirile. „Polonica, ti revica ti! Še malo kave ji ne privoščiijo. Čakaj, ti jo pa jaz grem skuhat,“ je dejala Majda.

„O, bom pa šla jaz!“ je menila Lucija.

„Ali nisi rekla, da moraš k svojemu bratu? K tistemu, ki je ono leto povozil Polonico?“ je dejala Majda hudobno.

„Kajpak! Ali niso otroci tvojega brata vseh hrušek otrsli Polonici tisto leto?“ ji je vrnila Lucija.

„Kaj boš opravljala? Ti hinavka lažnjiva! Kdo je pri Ahcu ukradel butaro drv?“

„Ti grda plašarka ti! Kje imaš pa svojega fanta? Ali je res zaprt, ker je zažgal tam za Savo?“

„Ti ciganka, čakaj,“ je zakričala Majda in se zaprašila Luciji v lase.

„Le poskusi, na, na!“ Babi sta se ruvali in nato stekli kriče skozi vrata.

Bolnica je plašnih oči obležala. Majala je z glavo in vzdihovala.

V tem so se odprla vrata, in stopila je Reza z lončkom v roki.

„Teta, rjavko sem zaklala in vam skuhala malo gorke juhice. Prav dobra je in zelo se vam bo prilegla. Le zajmitel!“

Pomagala je teti, ki se je vzdihovaje in počasi sklonila v postelji pokonci.

„O—o—o—, slaba sem, slaba,“ je tožila bolnica. „Reza, tega ti pa res ne bom pozabila. O—o!“

Začela je zajemati. Troje otrok je stalo ob postelji, ki so gledali teto v usta in šтели žlice, dokler jih ni mati zapodila.

„Ali vam je hudo?“ je vprašala gospodinja Reza s sočutnim glasom bolnico. „Ali vas bôde?“

Teta ni odgovorila, temveč le zmajala z glavo in nosila žlico v usta s tresočo roko.

„Ali bi poslali po Šmončkovo Agato? Lani je našemu hlapcu dala prav dobra zdravila.“

„Bomo že, bomo že, pa bo koj veljalo. O—oj!“ Težko je dihala in zopet legla.

„Ali bi poslali po gospoda?“ je dalje vprašala gospodinja. Bolna teta je pokimala z glavo.

„Po gospoda pa že, po gospoda!“

„Kaj pa, ali boste kaj testamenta naredili?“

Teta je imela zaprte oči in ni nič slišala.

„Slišite, ali boste kaj testamenta naredili? Saj boste nam zapisali, ali ne?“

Teta ni nič slišala. Gospodinja jo je tresla za roko.

„Kaj ne, saj bo vse naše? Ker vas imamo zmeraj pri hiši.“

„O—o—oj,“ je vzdihnila teta. „Pustite me,“ je zašepetala, „pustite me! Po gospoda!“

V hišo je stopila micasta Mica in pod predpasnikom je nosila lepo dišeče stvari.

„Teta, zdaj sem vam pa že prinesla dve ocvrti jajčki, ali slišite?“

„I, zakaj pa nosiš,“ se je zatogotila gospodinja. „Saj jih imamo sami dovolj. Teta sedaj spi. Pravkar je jedla kurjo juho.“

Teta je zopet vzdihnila in spregledala.

„Mica, ti si! Kaj si pa prinesla? Reza, le pojdi, pa po gospoda pošlji!“

„Teta, ali boste jajčka?“

„A, da bi? Čakaj no, bom pa malo pozneje. Kako sem slaba.“

Spet so se duri odprle, in prisopla je prijateljica Majda z lončkom kave, takoj za njo pa prijateljica Lucija, tudi z lončkom kave.

„Ovbe, ovbe, tukaj je kava! Prav sladka je. Pet koščkov sladkorja sem dala, pa še smetanice!“ je sladko govorila Majda.

„Ti, pa mojo vzemi, Polonica! Jajček sem ubila v kavo, da je bolj močna in okusna.“

Vse tri ženske so stale okoli bolne tete in ji ponujale svoje dobrote. Bolnica pa je gledala v strop in stokala. „Oh, oh!“

Protiv večeru, ko je opravil gospod svoje opravilo in spravil bolno teto z Bogom — z ljudmi še ni sklenila računa — sta se mudila gospodar in gospodinja sama pri bolnici! Utrujena je dremala in težko smrčala.

„Ali ti veš, da ima ključ pri sebi? je vprašal gospodar svojo ženo. „Najboljše bi bilo, da ga ji zmakneva.“

„Ima ga, ima. Še snoči je bil pod zglavjem. Danes zjutraj ga nisem videla.“

„Ali misliš, da spi?“

„Seveda spi. V skrinjo morava, drugače bodo drugi vse odnesli. Micasta Mica je pri nas že kuhana in pečena, in Majda in Lucija se že tepeta za denar.“

„Tiho ji sezi pod blazino!“

Stala sta ob postelji in si komaj upala dihati. Ne da bi trenila, sta strmela bolnici v utrujeni in potni obraz. Gospodinja je začela polagoma vzdigavati blazino in jo tipati za roko, a ključa ni mogla zaslediti.

„Ni ga, tu ga nima! Morda ga je spustila za rob.“

Začela sta oba iskati, a brez uspeha. V slami ga ni bilo in ob vznožju ni mogla gospodinja dotipati drugega, kakor mrzle noge tete Polone.

Reza je vzdignila odejo bolnici, da se je pokazal njen žilavi vrat in prsa, ovita z volneno ruto. In tedaj sta oba zagledala ključ. Teta Polona ga je imela z vrvico privezanega okoli vratu.

V tem trenutku odpre bolnica oči in se ozre najprej v Rezo, a nato v njenega moža. Ustrašila sta se, in obšel ju je stid, a teta ni hotela odvrniti pogleda od njiju. Gledala ju je z jeznim očitanjem — in ko je zaprla oči, se je zdelo, da so se njene ustne zakrožile v zloben smeh.

In tako se je godilo ves teden, dan za dnem. Teta ni hotela napraviti testamenta, a čakali so vsak dan njene smrti. Zjutraj ji je ostajala kurja juha, in opoldne in zvečer je pila kavo in jedla ocvrtje.

Gospodar in gospodinja sta postajala nestrpna, pravtako mica Mica in prijateljici tete Polone sta začeli vzdihovati in obraza sta se jima daljšala. Vsi so pričakovali testamenta in smrti.

A teta Polona se je začela vedno bolj smehljati. Ko je minil teden, je zapustila posteljo in je bila zdrava in vesela.

Aleksander Drozdov — Dr. N. Preobraženski:

Kovaljov, Koroljov in Arkadij Petrovič.*

(Grofu A. N. Tolstemu.)

I.

Petelin na županovi strehi se je obrnil pod sunkom vetra in kazal s kljunom na vzhod — zapadni veter je zapihal kakor iz banje. Oblaki — debeli in zabuhli kakor kmetica po spanju — so plesali niže k zemlji. Pripravljalo se je malo dežja, pa si je premislilo. Leno je padlo nekoliko kapljic — prah je postal od njih pikast kakor od ošpic. Prihajal je večer. V ribniku, obraslem z ivami, je napihnila žaba belkaste spolzke boke in končala pesem o mokroti in vlagi.

In glej, počil je strel, kakor da bi kratko zagrmel semeniški bas: „amen!“

* Prevedeno z dovoljenjem pisatelja.

Beli so se približali.

Arkadij Petróvič, ki se je peljal v tarantasu,¹ da bi jo pobrisal k belim, je skrtil glavo med pleča, se na tihem urno prekrižal, narahlo potipal z dlanjo kmeta na kozlu in plašno rekel: „Poženi, golobček.“ Ko se je ozrl, je zagledal jezdece desno od ceste, tam kjer je segala zelena rž kakor klin v gozd. Dirjali so nizko pripognjeni k sedlom — ali so bili beli ali rdeči? Solnce se je spravljalo k počitku in se zagrnilo v oblake. Od rži je prihajal duh krtovine. Zopet je počil strel, zažvižgal po zraku in težko padel nekje za hribom. Konj je mirno tekkel po cesti: mlaskala mu je vranca in vprega ga je bila po trebuhu. Kmet na kozlu je včasi zazeהל. „Samo da pridemo do vasi — je mislil Arkadij Petróvič — tam se bom že kako zmuznil.“

— Streljajo, — je rekel kmetu.

— Seveda. —

— Ali so to naši? —

Arkadij Petróvič se je nasmehnil, kakor se je navadil smehljati odkar je pobegnil, da bi se zmuznil k belim: prikupljivo.

— Bogve, kateri so naši, kateri pa vaši. Za to streljanje mi boste pač kaj dodali, gospod. —

— Poženi, poženi, — je rekel Arkadij Petróvič, — bom že dodal. —

Za ovinkom se je pokazala vas: ležala je v kotlini, obdana od strmih njiv; skrila se je med jablane in črešnje, ki so segale čez slamnate strehe. Od dežja in vetra bičani rožnati zvonik je varoval hiše, kakor božji vedno bdeči čuvaj. Truden pogled zaspanega solnca ni segal sem: iznad kotline se je še rdečilo, a vas je bila v senci, v višnjevi megli prihajajočega večera. Rdeči vojaki so razjahali konje in posedli po zemlji za vaškim plotom. K plotu privezani konji so leno vohali travo in strigli z ušesi. Kmet je nategnil vajeti in rekel:

— Tpru,² dragil! —

Pogledal je rdeče vojake in vprašal brezbrizno:

— Ali puščate naprej ali ne? —

Izmed sedečih se je počasi vzdignil širokopleč fant, potegnil škornje čez jahalne hlače in si popravil kapo. Njegov obraz je bil medlo-rumen, popolnoma pegast, kakor da bi se mu zapičilo v kožo nebroy bučik z rumenimi glavicami. Oči je imel majhne in drzne.

¹ Ruski voz.

² Stoj (za konje).

Stopil je h konju, zategnil mu podprogo, potrepal ga po hrbtu, brezbrizno pogledal Arkadija Petróviča in vprašal kar mimogrede:

— Koga in kam pelješ, tovariš?³ —

Arkadij Petróvič se je nagnil iz tarantasa: prijel je svoj obtočeni progasti kovčeg za ročaj ter se potrudil pogledati tovarišu v sumljive ozke oči.

— Jaz, tovariš, se peljem službeno iz Moskve. Peljem se v Listovec. Imam mandat od tovariša Kirilina, — ali hočete pogledati? Imam mandat pri sebi. Vse je v redu, tovariš, pečati in podpisati, izvolite pogledati? —

— Kdo je neki to, Kirilin? — je vprašal tovariš, zagrabil z roko konjsko grivo in rekel prijazno: „Stoj vendar, hudič!“

— Tovariš Kirilin? Ali ne poznate tovariša Kirilina? On je vendar v komisarijatu za notranje zadeve, v tretji sobi, veste, ko se pride od vrat. Brez brk je, na levem očesu ima od rojstva znamenje kakor črn obliž, in plešast je. Blizu štirideset let. Poglejte, prosim, mandat. — Vtaknil je roko v suknjo in začel iskati v stranskem žepu listnico ter mislil: „Moj Bog, mogoče tudi tukaj srečno pridem skozi.“

— Je že dobro. A zakaj ste prišli na fronto? —

— Saj se peljem v Listovec. —

— Ali vam je znano, da so v Listovcu beli? —

— Beli? —

Tovariš je stopil od konja, se naslonil na kozla, se podprl s komolci in gledal izpod kape na nos Arkadiju Petróviču. Oči so se mu še bolj zožile in proti njim so se dvignile od solnca ožgane gubice. Arkadij Petróvič je potegnil roko iz stranskega žepa in popravil kovčeg, da bi mu ne lezel na noge; krč mu je zvil kolena.

— Saj bo jutri Listovec že zopet vaš, tovariš... „Ne pridem skozi; ne“ — mu je šinilo kakor igla v glavo.

— Če bo naš ali ne, tukaj se nimate kam voziti, tovariš. Ali ne vohate, po čem tukaj pri nas diši?

Izza kolnine je zalajala strojnica, zaihtela, utihnila, zajokala še glasneje. Rdeči vojaki, ki so ležali na trebuhih, so se zasmejali veselo, toda nesramno.

— Mogoče tukaj pri vas lahko počakam? — je vprašal Arkadij Petróvič, se nasmehnil s smehom, za katerega se je, sam zaničeval, in se nenadoma spomnil, kako izgleda: v zelenem platne-

³ Sodrug — boljševiški nagovor.

nem plašču, v zaprašeni in obledeli kapi, z neobritim in strahopetno nagubančenim obrazom. Duša mu je zacvilila kakor ščene.

— Treba je počakati, tovariš. No, Petuhov, pa pelji tovariša v skedenj, da bo onemu ujetniku delal družbo. Saj mu je menda že dolg čas. Le izstopite, tovariš, ste že dospeli. —

— Saj imam vendar mandat, — je rekel plašno Arkadij Petróvič, medtem ko je že stopal z voza, s hrbtom naprej, mislil, da je izgubljen, in govoril:

— Jaz se peljem z instrukcijo centralne vlade, ki me je pooblastila. Moj kovčeg pa lahko preiščete, ni nič sumljivega. —

— Kovčeg naj vzame kmet za zdaj s seboj. Mi ne potrebujemo vašega kovčega. Pojdi, Petuhov, pa takoj nazaj.

Petuhov je bil majhne postave in bedastega obraza. Njegova kapa je bila prestreljena, hlače so mu visele nad zarjavelimi škornji kakor napihnjene, čez prsa pa je imel puškin jermen. Zibaje se je počasi pristopil in pogledal Arkadija Petróviča, kakor lesen hlod. Potem se je obrnil in šel k vaškemu plotu. Arkadij Petróvič mu je pokorno sledil, gledal njegovo mokro srajco, ki je bila umazana od potu in prahu, gledal je njegovo puško z odrezano cevjo, da bi manj tehtala, in mislil: — Kako je to, kakšna zgodba je to? Treba je stvar pojasniti... Vas je bila kakor izumrla. Samo od ribnika so šle gosi, bele gagačke, ošabno so obračale črne muhaste oči in nerodno stopale s širokimi rdečimi nogami. Tu in tam so ležali na cesti kupi konjskega gnoja, ožganega od solnca, podobnega sesekani slami. Pri vodnjaku z visoko stoječim nepremičnim žerjavom so stali trije vojaki, ki so kadili in pljuvali v vodnjak.

Petuhov je stopil k čedni hiši, odprl vratica v plotu in rekel z deklinškim glasom.

— Tle-le. —

Za Petuhovim je šel Arkadij Petróvič skozi vrt. Krevljaste jablane, pomazane z apnom, so ravno odvrogle cvetje in nasadile sad. Utrujeni vaški dan se je že spravljal k počitku pod grmovje kosmače. Arkadij Petróvič je stopal za Petuhovim in gledal, kako hrustajo pod njegovimi pošvedranimi petami nagnite veje, slično suhemu kruhu v zobeh. Prišla sta k skednju. Poleg skednja na zemlji, posejani z zdrobljeno slamo, je s hrbtom naslonjen na zaprta vrata sedel vojak z rumeno redko brado, mlad, s ploskim nosom in z očmi, sličnimi platnenim hlačnim gumbom. Gledal je v nebo na bližnje zvezde, ki še niso sijale, a so bile označene od bližajoče se noči. Puška mu je ležala na kolenih. Njegovi podplati so bili zalepljeni od zemlje in kurjega gnoja.

— Koga, koga? — je zakričal prihajajočemu, — koga še pe-lješ, koga si prijel? Daj ga sem, pasjega sina, da mu pokažem, kako se gre proti delavnemu ljudstvu! —

Vstal je in porinil kapo v stran, da se mu je odkrilo ozko čelo. Lasje kobilje sive barve so mu padli čez oči. Usta je imel vesela in nedobra. Priplesal je k Arkadiju Petróviču, se ustavil in izbuljil brezbarvne oči:

— Buržuj! Le sem z buržuji, prokleta... Če si sovražnik tovariša Lenina, si tudi moj sovražnik, pa še sovražnik delavnega ljudstva tudi. —

Arkadij Petróvič je pogledal njegov pristno-ruski obraz, bleščeče zobe pod tankimi bledimi ustnicami, redko rumeno brado — in je rekel le z ustnicami, ne da bi kaj pomislil:

— Prosim vas, da ste bolj obzirni. Jaz sem le pomotoma are-tiran in to se bo kmalu razjasnilo. —

— Dokler se zjasni, le izvolite v skedenj, tovariš. Kje so ga ujeli, Petuhov? —

— Nikjer ga niso ujeli, — je rekel Petuhov popolnoma ravno-dušno, — sam se je pritepel. Le zapri ga v skedenj, tam se bo že kaj odločilo. —

— Ali greš v skedenj, kaj! — je zakričal Kovaljov in pograbil Arkadija Petróviča za rokav. — Arkadij Petróvič se je odstranil in naravnal rokav. Petuhov je skomignil z rameni, da bi vzdignil puško. se obrnil in šel nazaj skozi vrt. Arkadij Petróvič je zakričal za njim:

— Poskrbite za moj kovčeg, tovariš, bom vam že kaj dal v zahvalo. —

Petuhov je šel in se ni obrnil. Ko je šel mimo kosmače, je vzdignil vejo, videl, da je še prezgodaj za jagode in šel naprej.

— Bomo že poskrbeli za kovčeg, le izvoli se pomiriti, prosim te, — je rekel Kovaljov, sunil Arkadija Petróviča s pestjo v hrbet in zakričal, ponosen na svoj glas: — Pojdi, kamor ti rečejo, dokler ti še glava na ramenih sedi! —

Arkadij Petróvič se je odmaknil od Kovaljova in stopil k skednju. Kovaljov je odmaknil zapah in za spoznanje odprl vrata, ki so zaškripala v zarjavelih tečajih. Arkadij Petróvič je urno smuknil skozi odprtino. Vrata so se za njim s stokom takoj zaprla in zopet je padel zapah.

(Dalje prihodnjič.)

Zemlja naša mati.

I.

lovek, ki stoji v Dolini pred cerkvijo, vidi na levi župnišče, na desni šolo, spredaj se mu vijeta nasproti dve poti, vrhu tega pa še z desne in z leve po ena. Tako je cerkev svetega Janeza pravo središče vasi, dasi je pomaknjena pravzaprav precej na kraj sela. V svojem obližju hrani tudi dom tistih, ki so trudni legli k počitku in spe pod zeleno rušo. Pokopališče namreč obkroža cerkev kakor roka ljubljeno bitje.

Mimo šole teče tih in kakor zamišljen potok ter krene po široki in plitvi strugi med obe poti, ki vodita iz vasi. Ena se sklone malo pred šolo čezenj. Tam je zgrajen zidan most, a na njem opominja kamenit kip sv. Janeza Nep. k čednosti, ki je včasih silno težavna, zlasti še ženskemu svetu v Dolini. Svetec tišči z eno roko križ na prsi, kazalec druge pa ima položen na usta. Morda je hotel slučaj pokazati ženskam v Dolini, da premalo spoštujejo svetnikovo lastnost, morda pa je tudi vaška deca pri kaki razposajeni igri imela to nesrečo. Bodi kakorkoli! Res je le, da ima Janez Nepomuk na mostu v Dolini pol tistega kazalca, ki ga drži čez usta, odbitega.

Cerkev, šola in župnišče oklepajo majhen prostor, nekak trg, kjer se zbira ob nedeljah in praznikih pred mašo in po njej veljavnost iz Doline in okolice. Ob župnišču so zbrani možakarji, na šolski strani pa fantje. Pred cerkvijo je lesena ograja z dve pedi visokim podzidkom. Nanj stopi občinski sluga Grom, kadar oznanja zbrani srenji kak „razglas“. To se godi vselej po maši. Tedaj postoje celo ženske. Njim je odločen prostor ob precepu obeh poti. Razdele se pa tako, da stoje žene na fantovski, dekleta pa na moški strani. Tako je uredila že pametna previdnost starih rodov, da ne pride na javnem in takorekoč svetem prostoru slama preblizu ognja. Ta red je sprejemal rod za rod in ta red je bil v veljavi še tudi tisto julijsko nedeljo, ko je stopil debeli sluga na podzidek in zahreščal z nizkim glasom:

„Razglas!“

Temu gromkemu naznanilu je sledil odmor. Ljudje so nestrpno pričakovali, kaj bo, sluga Grom pa je strmel v papir, ki ga je krčevito držal z obema rokama, ter jecljal in se nazadnje oglasil:

„Daje se na znanje —“

Potem je spet obmolnil, kašljal, hropel, jecljal in nazadnje srdito zmečkal nagajivi papir ter ga stlačil v žep. Nato se je junaško ozrl po zbrani srenji, zakrilil z obema rokama po zraku ter zakričal:

„Pajk pride opoldne in se vstavi pri Ščemetu, kakor po navadi. — Sicer ni danes nič posebnega.“

Ljudje so pozdravil to novico z veselim smehom, zlasti moški, medtem ko so se ženske le bolj muzale. Nekatere so bile celo nejevoljne.

„Če ni vedel nič bolj pametnega, bi bil lahko zamolčal še to,“ je zagodrnjala Štrelotka in potegnila s seboj svojo sedemnajstletno hčerko, slepo Agato.

Sluga, ki se je bil medtem pomešal med može, se je popraskal za ušesi:

„Hudirja, še nekaj sem pozabil!“

„Pa ne kakšnih davkov?“ se je oglasil Zagodov Jakob, ki se mu je jelo zadnja leta nekoliko majati v gospodarstvu.

„O ne,“ se je zasmeljal Grom, „samo v Dolino pride danes razen Pajka še nekdo! Čakaj no, kako se mu že pravi? Tako čudno in smešno ime ima, da si ga nikakor ne morem zapomniti. Ku-Ku-Ku-“ je stokal in stikal po žepih in iskal papir, kjer je bilo napisano tisto prečudno ime. Ko ga je naposled našel, so se mu pod osivelimi obrvmi zablestele drobne, vodenosive oči.

„Kurt Untergrund“, se je zarežal.

„Bes te šentanj!“ se je zasmeljal tam blizu Dolinar iz Žej, „Ta pa ni naše vere! Boštijan, Stefan, Jernač, tudi Kozma in Damijan sta v litanijah, take nekrščanske spake pa še ne vem!“

Sluga, ki je bil majhen, zabuhel in čokat, se je hahljal:

„Zlodja, saj se še meni hoče zlomiti jezik pri tem imenu, čeprav znam malo nemškega in tudi malo laškega!“

„Kaj je pa prineslo tega človeka k nam?“ je vprašal Lešan, ki je navadno govoril bolj malo in s povdarkom.

Medtem ko je Grom pojasnjeval možem, kdo in kaj je ta tujec, Kurt Untergrund, so se jeli ljudje polagoma razgubljeni. Žene so odhajale v skupinah po dve in po tri. V rdečih in pisanih robcih so imele zavite velike mašne knjige, nekatere pa še rožne vence zapletene čez. Za njimi, pa tudi mednje pomešana so odhajala dekleta. Mašne knjige so imela zavite v bele robce, s katerimi so si zapeljivo zastirala oči in zakrivala usta, če so imela kaj preveč veselega ali preveč skrivnostnega na jeziku. Deklet ni dosti brigal

ne Pajk ne tisti tujec čisto nekrščanskega imena, pač pa so jih zanimale čipke in pentlje, nove obleke, cvetlice ter zgodbe o ljubezni. Kakor živo cvetje so se razgubljale devojke po hišah. Ta in ona je hitro smuknila v hiši k oknu ter pokukala izza rožmarina in cvetočih nageljnov, če morda ne pojde mimo hiše tisti, ki bi ga rada videla. Ako se je kateri izpolnila želja, jo je oblila rdečica, po hiši pa je srebrno zazvenelo:

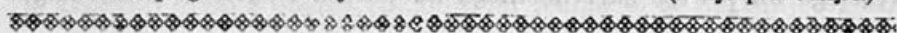
„Zareči ogenj brez plamena
v mojem srcu zdaj gori —“

Fant, ki je slišal pesem, je pridržal korak, zapalil viržinko in si pomaknil klobuk bolj proti tilniku. Vesela nada mu je privabila smeh na obraz.

Iz marsikake hiše se je oglasila vesela pesem, samo iz Štrelovkine bajte se ni nikoli. Pritlična skromna hišica je stala čisto skrita med sadnim drevjem na kraju vasi. Njen gospodar je gostoval že nekaj let v naročju matere zemlje za cerkvijo pri svetem Janezu, sinovi pa so se drug za drugim raztepli po svetu. Po Trstu so bili raztreseni, po Nemškem so tavalili in še celo v Ameriki sta bila dva. Le redko se je kateri oglasil s kakim pisanjem, pa še takrat je večidel sleherni tožil in jadikoval. Tako je na domu samevala vdova s svojo nesrečno hčerjo.

Agata je bil Štrelovkin najmlajši otrok. Na svet je prišla zdrava in je ostala taka še do desetega leta. Poznala je radosti zimskega dne, veselo drhtenje pomladi, razkošje poletja in dobroto jeseni. Igrala se je kakor se igrajo otroci, zdravi, veseli in brezskrbni otroci, ki se vesele solnca, cvetočih travnikov in zelenih livad. Med družicami in tovariši najljubša sta ji bila Zagodova Anica, ki je bila ž njo enakih let, in Lešanov Jože, dasi je bil sedem let starejši od nje. — Potem je prišlo tisto strašno ter jo zavilo v večno temo. Zato se ni nikdar nikoli oglasila vesela pesem iz Štrelovkine bajte. Samo v sanjah je včasih Agata zagledala drage obraze, solnce in cvetje in zlato zorečega žita. Ko se je potem spet predramila v svoji strašni temi, je krčevito jokala in si često v obupu pulila lase. To so bili trenotki najbesnejše groze, kar je more občutiti človeško srce. Živela je, čutila, kako polje življenje v njej in okrog nje, pa jo je vendar ločila od vsega sveta smrtna senca grozne teme. Kakor se ji je z leti razvijal in rasel razum, tako je rastle v njej zavest te žive smrti, ki hodi neprenehoma ž njo.

Polagoma je Agata čisto zakrknila. Vse svoje trpljenje, nade, želje in sanje je preživljala sama v svoji temi. Niti lastni materi ni dovolila pogleda v svoj skriti svet. (Dalje prihodnjič.)

Dipl. agr. Alojzij Jamnik.

Kmetijstvo in kmetski stan.

Kako lep je kmetski stan! Dasi prinaša mnogo muk, pa moram vendar reči, da ti daje še veliko več notranje zadovoljnosti, sreče in veselja.

Pomladno solnce prisije, sneg se izjoka, že puhti zemlja in iz nje se dvigajo soparice. Vonj po zemlji. Plug ti prijetno reže brazdo, nad teboj se pa dviga in žvrgoli škrjanček. Srce ti je polno zadovoljstva in smelih nad, pa nehote se ti dozdeva, da si se z naravo pomladil in k novemu delu prebudil tudi ti.

Pozdravlja te sveže zelenje bukovega gozda, kukavica se oglasi in zopet se ti užigajo novi upi in nove želje. Matere se oddahnejo; napočil je čas, ko smejo puščati svoje malčke na prijetno pomladansko solnce.

Pojava prvih cvetlic razveseljuje staro in mlado in zum, zum čebelic te opozarja na pridno delo.

Prva košnja, svež in prijeten romantičen duh nasušenega sena, razna druga dela, posprava letine; — kako te vse to zadovoljuje ko vidiš, da si nalik čebeli v polni meri storil svojo dolžnost in ko se ti polnijo kašče, kleti in seniki.

Poleg vsega zadovoljstva, ki ti ga nudi življenje kot samostojnemu gospodarju in gospodinja, je neprecenljiva zavest, da si na svojem — svoj gospod! Če storiš svojo dolžnost, se ti ni treba nikogar bati, pred nikomur se priklanjati. Iz te zavesti izvira tudi

tvoj stanovski ponos in zanos. V tem pozabljaš ali vsaj lažje prenašaš razne neprilike, ki se ti v gospodarstvu morda pojavljajo. Koliko je na svetu gospode, lepo oblečene gospode, ki ti na zunaj varljivo prikazuje, kako mogočna in srečna je, pa vendar so večinoma izmed nje le hlapci, ki nimajo nič, kar bi mogli imenovati svoje, so odvisni od razmer in dobre volje drugih ter živijo iz rok v usta.

Kmetijstvo neupočenemu človeku izgleda kot najbolj preprost in navaden posel, dasi je stvar ravno nasprotna. *Praktično kmetijstvo je najbolj učena obrt na svetu!* Kmetovalec potrebuje več izobrazbe kakor kateri drugi stan, ker mora računati z vsakovrstnimi pojavi in okolnostmi in ker se po šabloni ali po receptu ne da gospodariti. Sploh je v kmetijstvu stalno samo eno, t. j. *stalna je samo — izpremema*. Vse se giblje, se neprestano pretaka, ustvarja, presnavlja itd. Vsak dan prinaša novosti. Vedi pa, da vselej vsaka novost ni pravilna in dobra, niti vse staro ni vedno nespametno.

Za svojega naslednika na kmetiji moder gospodar ne odbere najbolj nesposobnega, ampak najbolj bistrournega sina, da ga že izza mlada vzgaja za ta prevažen poklic.

Kaj pa je pravzaprav kmetijstvo?

Kmetijstvo je izrabljanje zemlje ob prilagodevanju na posredno ali neposredno od solnca darovane energije in iz teh nastajajoče pojave in okolnosti:

1. s pomočjo modernih znanosti in s pomočjo orodja kot okrepitve človeškega in živalskega dela;
2. s pomočjo delitve dela v to svrhu, da se bolj izrabi nadarjenost in izobrazbo, t. j. uporabljivost posameznika, ter
3. s pomočjo družabnega reda za pravico samoodločbe in podkrepitve in spoznavanja dolžnosti napram sebi in človeški družbi.

Prvi dve točki temeljita na *prosvetni in kmetijsko-tehnični, znanstveni podlagi in strokovnem praktičnem izkustvu*, tretja točka pa temelji v *agrarni*, t. j. kmetijski politiki kot socialni panogi kmetijstva. Kakor je oranje ali gnojenje ali pa kako drugo kmetsko opravilo — *kmetska potreba*, ravnotako je kmetijska politika eden izmed najvažnejših činiteljev, ne samo za obdržavanje sedanjega stanja, nego za povzdigo in procvit kmetijstva — baš ravnotako kmetijska potreba, da, še več — *je kmetijska nujnost!*

Prijatelj, zapomni si dobro vse doslej povedano, ker podrobneje si homo vso stvar morda še večkrat imeli priliko na tem mestu ogledovati. Na svidenje!

Denarna zadruga in banka.

nano je, da sta denarna zadruga (v praktičnem življenju imenovana posojilnica, hranilnica in posojilnica ali kmetska hranilnica in posojilnica) in banka ustanovi, ki sprejemata denar v hranitev (vloge) in dajeta posojila. To je njun glavni namen, poleg katerega opravljata še druge posle, ki so pa le bolj mimogrede. Ker imamo s temi zavodi dnevno opraviti in ker se posebno zadnje čase mnogo govori in piše o njih, si jih hočemo natančneje ogledati.

Dasi opravljata enake posle, povesta že različni imeni, da nista povsem enaki. Ta neenakost je zelo velika in za nas posebno važna. Pravzaprav je med njima več razlik, od katerih sta za nas, ki si moramo s trdim delom služiti vsakdanji kruh in spadamo zato med „male“ ljudi, najvažnejši sledeči dve:

1. Zadruga sprejema denar v hranitev ali hranilne vloge in daje posojila zato, da pomaga svojim članom, t. j. vlagateljem in jemalcem posojil ali dolžnikom, banka pa opravlja te posle zato, da pri tem zasluži.

2. Zadruga je popolnoma varna, ker vsi tisti, ki jim daje posojilo, jamčijo zanjo z vsem svojim premoženjem, a poleg tega mora imeti še posebej vsak dolžnik po enega ali dva poroka, ki jamčita za dano posojilo. Pri banki pa ni nikakega jamstva in največkrat tudi ne porokov.

Zaradi tega je denar pri zadrugi mnogo bolj varno naložen kakor pri banki. Da je res tako, nam poleg drugega dokazuje že to-le: Še nobena prava kmečka denarna zadruga ni propadla, dočim se o bankah dannadan širijo vznemirjajoče vesti in so samo v naši državi letos propadle tri.

To tudi ni nič čudnega, če pomislimo na nadaljno razliko med banko in zadrugo. Zadruga je društvo, v katerem so včlanjeni vsi tisti, ki prejemajo posojila in tisti, ki nalagajo denar. Ti člani imajo vsi enake pravice in enake dolžnosti, kar pomeni, da v zadrugi člani sami gospodarijo, jo nadzorujejo in so za njeno delovanje odgovorni. Pri banki pa vlagatelji in dolžniki niso njeni člani in je zato nimajo pravice nadzorovati, pa tudi ne soodločevati o njenem delovanju. Banko upravljajo najeti uradniki, ki kot taki zanjo niso odgovorni. Gospodar banke je pa navadno samo ne-

koliko bogatinov, ki naloženi denar deloma posojajo proti visokim obrestim, deloma pa z njim špekulirajo na borzah.

Vse to nam tudi pojasnjuje, zakaj delajo banke zaradi dobička, zadruga pa zato, da pomagajo svojim članom. Kakor je namreč razumljivo, da skuša bankir, ki dela s tujci, t. j. z nelastniki banke, kolikor mogoče mnogo „zaslužiti“, prav tako bi bilo nes pametno, če bi v zadrugi hoteli člani sami pri sebi „zaslužiti“. A če bi slednjič tudi zaslužili, bi vzeli sebi in dali sebi, ali prekladali iz levega v desni žep.

Delo zadrug za člane in delo bank za dobiček najlepše dokazujejo obresti, ki jih morajo plačevati dolžniki od posojil. Zadruga obrestuje hranilne vloge po 5% do 6% in posojajo denar po 7% do 8%, banke pa obrestuje vloge po 5% do 10%, denar pa posojajo po 20% do 30%.

Dočim zaslužijo zadruga samo 1 do 2%, t. j. toliko, da krijejo s tem stroške za papir in pisavo, zaslužijo banke 10% do 20%, kar pomeni oderuštvo. Zato pri zadrugah opravljajo vse posle člani sami brezplačno ali le proti malenkostni odškodnini, pri bankah pa so uradniki in upravni svetniki mastno plačani. Poznamo bančnega ravnatelja, ki „zasluži“ 200.000 K na mesec, in drugega, ki „zasluži“ 100.000 kron na mesec. Čim bolj zna odirati, tem višjo plačo dobiva.

Razumljivo je, da kmet ali obrtnik pri banki ne more dobiti posojila, ker kmetija in obrt ne donašata toliko, da bi kmet ali obrtnik lahko plačeval tako visoke obresti.

Zato dela kmet, ki nalaga denar v banki proti samemu sebi in proti kmetškemu stanu v obče, čeprav mu da banka par odstotkov višje obresti; kajti s tem se ne izpostavlja samo nevarnosti, da bo svoj denar izgubil, ampak izroča tudi svoje težko prislužene prihranke tistemu, ki ga z njimi odira, in jemlje svojemu sosedu, ki je potreben posojila, možnost, da bi dobil ceno posojilo.

Kdor pomisli, da pri bankah ni jamstva, da nas banke vse nesramno odirajo, da ravno banke najbolj povzročajo draginjo; — kdor misli, da bo kdaj tudi sam, ali če ne sam, pa njegov sin ali brat potreboval posojila, in kdor pomisli, da je edino v združni hranilnici denar varno naložen, ta ne bo nalagal denarja v banko, temveč v domačo kmečko hranilnico in posojilnico.

Vstvarjenje industrije v Jugoslaviji in kmetijstvo.

Industrija je v Jugoslaviji še slabo razvita. Ogromne količine domačih surovin gredo v svrhu predelave v inozemstvo. Za industrijske proizvode, ki so v naši državi potrebni, se le-te uvažajo v svrhu predelave v domačih industrijskih podjetjih, vendar dose-danji uvoz teh surovin oziroma domača produkcija takih industrijskih izdelkov še nikakor ne krije potreb domače potrošnje. Radi tega se morajo še vedno v znatnih količinah uvažati gotovi fabrikati. Uvoz le-teh predstavlja silne vrednosti, kar naravno neugodno vpliva na vrednost našega denarja.

Pomanjkanje zadostne narodne industrije nas spravlja v večjo gospodarsko odvisnost od inozemstva. Zato je bilo pravilno, da se je čimpreje začelo misliti na vstvaritev industrije v državi sami. Merodajni činitelji so se poslužili izkustev stare narodno-gospodarske šole, ki pravi, da se kapital in kapitalist najraje ude-jujeta tam, kjer je upati na največji dobiček. Zato se je dalo onim, ki bi se hoteli industrijsko udejujstovati, razne ugodnosti. Najvažnejša je vsekakor v zaščitnih carinah, ki se često določajo tako visoko, da je uvoz tujih fabrikatov nemogoč. Če pa bi tuje tovarne uvažale, bi tudi njihova najnižja cena (produkcijski stroški, prevoz in naša uvozna carina) bila tolika, da bi naš domači industrijec, ki bi prodajal po konkurenčni ceni, vsled uvozne carine še vedno dobro, ako ne celo sijajno odrezal.

Poglejmo sedaj to stvar s stališča kmetovalca! Kmetijstvo v Jugoslaviji proizvaja v poljedelstvu, v živinoreji, v vinogradništvu, v sadjarstvu in v gozdarstvu za izvoz. Ako hoče jugoslovenski kmetovalec prodati svoje žito, mora biti v stanu, da konkurira z žitom drugih držav, ki se s tem pridelkom pojavljajo na svetovnem trgu. Isto velja za živino, sadje, les itd. Naš producent dobi v najboljšem slučaju konkurenčno ceno svetovnega trga, a navadno manj, ker se je Jugoslavije lotila nekaka carinska epidemija in so se vsled nje uvedle na važne izvozne pridelke, predvsem kmetijske, tudi izvozne carine, češ, da kmet, ki ravno prodaja, itak lahko plača. Razun tega dela trgovina v Jugoslaviji z večjim posredniškim dobičkom, nego je običajen v trgovini kulturnejših oziroma bolje

urejenih držav, kar gre pri prodaji kmetijskih pridelkov istotako na škodo kmeta producenta. Potemtakem dobi naš kmetovalec za svoj pridelek ceno svetovnega trga, od katere se odbijejo prevozní stroški od mesta producenta do mesta kupca, izvozna carina in večji posredniški dobiček. Mimogrede bodi omenjeno, da večja oddaljenost Amerike našega kmetijstva ne postavlja v ugodnejši položaj, kajti prevozní stroški od Newjorka do Prage so manjši, nego od Beograda do Prage! V Nemčiji, v tem velikem uvozniku kmetijskih pridelkov je to razmerje prevoznih stroškov za nas še neugodnejše, nego na Češkem.

Medtem ko določa cene jugoslovenskim kmetijskim pridelkom v glavnem mednarodni trg, mora naš kmetovalec plačevati za industrijske izdelke ceno svetovnega trga, povečano z uvozno carino in z večjim posredniškim dobičkom, ker je domači industrijec baš radi zaščitnih carin napram konzumentu v posebno ugodnem položaju. Saj se mu zunanje konkurence ni treba bati in lahko svoje pogoje *diktira* konzumentu. In to v izdatni meri tudi dela. Za dokaz navajam samo kreditno politiko domačih bank. Obrestni meri od 20 in 25% se pri nas že nihče več ne čudi, a ta draginja denarja je možna samo radi tega, ker najde kapital v industriji dovolj odjemalcev, ki to draginjo lahko prenesejo; kajti oni so zopet napram konzumentu v monopolističnem položaju in lahko zahtevajo od konzumentov cene, kakršne hočejo.

Vidimo torej, da dobi jugoslovenski kmet za svoje pridelke v najboljšem slučaju najnižje konkurenčne cene svetovnega trga, a za vse ono, kar kupuje, mora radi industrijskih zaščitnih carin plačevati mnogo več, nego je za dotične izdelke cena na svetovnem trgu. K temu pride še, da postaja konkurenca naši kmetijski produkciji od leta do leta večja. Rusija, naš najopasnejši konkurent, je bila nekaj časa izločena. Toda sedaj Rusija zopet vstaja, izvoz kmetijskih pridelkov od tam je že pričel in se bo brzkone od leta do leta brzo povečeval. Posledica bo nadaljno padanje cen kmetijskih pridelkov na svetovnem trgu, medtem ko ni upati, da bi pri obdržanju industrijskih zaščitnih carin industrijski izdelki v cenah tako kmalu padli. Posledice vseh teh kratko naznačenih razmer bodo končno te-le: Kmet bo imel vedno manjše dohodke in vedno večje izdatke. Zadolževanje se je že začelo in bo napredovalo z mnogo večjo hitrostjo, nego pred vojsko. Vprašanje državne akcije za cenen kmetijski kredit se rešuje, a se ne reši, brez državne akcije pa ni mogoče doseči, da bi se draginja denarja omejila le na industrijo in trgovino. Kmetijstvo ne bo več moglo investirati

v svoja podjetja novih kapitalov, kar bo zadrževalo porast produkcije in bo tudi zmanjšalo konkurenčno sposobnost jugoslovenskega kmeta napram kmetovalcem onih držav, kjer kmetovalci dobivajo za pridelke ugodnejše cene, a za investicije in nakup potrebščin izdajejo dvakrat manj, nego naš kmet. Prvič izdajejo manj radi tega, ker so že v prošlosti več investirali, a drugič radi tega, ker kupujejo izdelke mnogo ceneje, nego naš kmet.

Nismo in ne smemo biti proti akcijam, ki gredo za tem, da se vstvari v Jugoslaviji industrija. Moramo pa opozarjati, kakšne posledice ima taka akcija, ako ni pravilno zamišljena, za največji produktivni stan v državi, t. j. za kmetijstvo. A tam, kjer se slepo daje ugodnosti kakršnikoli industriji, samo radi tega, ker je industrija, ne more biti govora o tem, da je akcija za vstvarjanje industrije *pravilno* zamišljena in započeta. S kmetškega stališča, ki se popolnoma krije s splošnimi gospodarskimi koristmi našega naroda, bi se smelo in moralo favorizirati vse one industrije, ki predelujejo domače surovine. Te industrije naj producirajo tudi za izvoz. Industrije pa, ki morajo vse ali večino surovin za svoje delo uvažati, naj producirajo samo toliko, kolikor zahteva potreba domačega konzuma. Kar gre preko te meje ni zdravo in ni koristno ter se na narodu prejalislej maščuje, za kar je dala moderna takozvana industrijska Nemčija posebno jasen dokaz. Treba torej boljše paziti, kakšni industriji se dajejo ugodnosti. Nadalje treba večje opreznosti pri določevanju uvoznih carin. Uvozna carina je umetno sredstvo za doseg gotovih gospodarskih uspehov, toda to umetno sredstvo se ne sme uporabljati tako, da industrija postane zajedavec — parazit v našem gospodarstvu. Ni dvoma, da se je baš na to doslej premalo pazilo. Kakršnakoli zaščita industrije bo vedno podraževala proizvode zavarovane industrije, a to gre na breme konzumenta, ki je pri nas v prvi vrsti kmet. Da se kmetu to breme olajša in se mu vobče omogoči tako breme vzdržati, je treba v današnjih razmerah predvsem takoj započeti zdravo akcijo za cenen kmečki kredit in razun tega z vsemi sredstvi pospeševati izvoz odvišnih kmetijskih pridelkov. Koliko se je v poslednjem grešilo, dokazuje dejstvo, da je prevoz iz Newjorka v Prago cenejši, nego iz Beograda v Prago in da eden naših najvažnejših pridelkov, to je vino, sploh danes ne prihaja v poštev za izvoz, ker naša trgovinska politika ne pazi dovolj na važnost izvoza vseh odvišnih kmetijskih pridelkov.

V gospodarski politiki podrobnosti ni mogoče vnaprej pravilno oceniti, toda mogoče in neobhodno potrebno je, da se vsaj

glavne smernice vnaprej jasno ugotovijo. V gospodarski politiki se to v Jugoslaviji doslej ni godilo, kar dosedanji način vstvarjanja narodne industrije jasno dokazuje, ker se hoče vstvariti industrijo tako, da bi se s tem ubilo kmetijstvo. Živ krst ne more trditi, da je nazadovanje ali propast kmetijstva v korist narodu celokupnosti in državi, pa če bi to bilo tudi za ceno močne industrije. Potrebno je oboje, treba je torej najti pota, da more živeti oboje.

—/—:

Zemlja, človek in delo

godovina človeštva, polna krvavih bojov, največjih grozovitosti in nečloveških dejanj, nam je živa priča, kako velikanskega pomena je zemlja za človeški rod. Kakor rdeča nit se vleče skozi zgodovino vseh narodov in dob večni boj za gospodstvo nad zemljo. Ta motiv igra prvo in glavno vlogo, bodisi v bojih med narodi ali posameznem narodu samem. Ni mogoče navajati vseh teh posameznosti, toda od Egipta, Mojzesa, Likurga, po vseh starih in novih kraljestvih in imperijah do socialnih bojov zadnjih stoletij, — povsod zasledujemo boj — za gospodstvo nad zemljo.

Zemlja vstvarja podlago vsemu življenju in iz nje izhajajo vse gmotne dobrine.

Danes, po svetovni vojni, ki nam je zapustila osirotelo Evropo ter nam je razrušila vse do narodnih, državnih in kulturnih eksistenc, je zopet zemlja in njeno ljudstvo, od katerih pričakujemo ozdravljenja vladajočih razmer.

Za razvoj narodnega gospodarstva, za socialno ureditev je odločujoča okolnost načina razdelitve zemlje.

Od posesti zemlje je odvisna razvrstitev ljudstva, je-li demokratična ali aristokratska. Posest zemlje ima odločujoč vpliv tudi na razvrstitev in razvoj mestnega in industrijskega prebivalstva.

Zakon o razmerju človeka napram zemlji je glavna, odločujoča moč vsega človeškega stremljenja po mirnem razvoju.

Iz tega zakona izhajajo glavni pojmi človeka: o domovini, narodu, državi in družabnem redu.

Ta zakon je glavni vodnik človeške družbe na potu zdravega razvoja. Vsaka najmanjša oddaljitev od tega železnega zakona je povzročila zmanjšanje notranjega blagostanja in naravno tudi zmanjšanje mednarodnega vpliva in moči naroda.

Od vzklilega zrna, od prvih plodov je tudi privezala zemlja človeka k svojemu zakonu, določujoča mu ne samo njegov gmotni obstoj, temveč tudi smer in obzorje njegove etike.

Človek, narod, ljudstvo — vse je nerazločljivo zvezano z zemljo, s svojo nepogrešljivo prehranjevateljico. Tako je bilo od postanka človeka na zemlji, tako je sedaj in tako tudi ostane. Vse se spreminja — izginili so veliki narodi, zrušili so se mogočni kraljevski prestoli, izpreminjali so se nazoni človeštva o družabnem redu, samo zemlja je ostala ista. In samo tedaj je bila zadana celim narodom smrtna rana, kadar so delali proti tej večni resnici, ko so izgubili zemljo in so se zoperstavili njenemu železnemu zakonu.

Samo domača zemlja tvori neizčrpni vrec življenja in telesne in npravne preroditve. Samo povratek k temu zakonu zemlje, samo skrb za poljedelstvo, samo zasigurana prehrana iz lastnih pridelkov in s tem vzdrževanje in obnavljanje življenja, lahko zacele nastale rane in reši ljudstvo. One države, ki bodo hitreje in prej skrbele za povzdigo kmetijstva, bodo hitrejše dospele do popolne konsolidacije razmer. Samo zemlja nudi človeku neobhodno potrebni kruh in surovine, da lahko dela. Pod delom pa razumemo ročno in duševno delo.

Delo, ki ga izvršuje poljedelec, je podlaga vsej produkciji, je mati sploh vse gospodarske kulture. Ono daje surovine za vse nadaljno gospodarsko delovanje, iz njega izvirajo vsa produkcijska sredstva in vse bogastvo ljudstva.

Delo poljedelca se zelo razlikuje od vsega ostalega dela. Industrija predeluje samo mrtve dobrine, medtem ko živi in dela kmet z živimi organizmi. V poljedelstvu gre za razvoj živih bitij, v industriji za predelovanje mrtvih stvari. Veliki pomen poljedelskega dela in njegov posebni značaj pa zahteva tudi posebno upoštevnanje v državi, ker le tako lahko izpolni poljedelski stan svojo težko nalogo.

Zgodovina dovolj jasno dokazuje, da zagotovi dobri in trajni razvoj naroda le pravilno razdeljena zemlja. Razmerje naroda napram njegovi zemlji je vedno odločalo o njegovih socijalnih razmerah in o njegovem življenju. Usoda naroda je bila vedno odvisna od zemlje. Tako uči zgodovina starega veka, zgodovina Grkov

in Rimljanov, tako uči zgodovina srednjega veka in najnovejša, predvsem zadnji dogodki v Rusiji.

Vsak narod ima samo en kmetijski stan, eno vrsto samostojnih, neodvisnih podjetnikov, ki drži v svojih rokah oblast nad zemljo.

V Rimu je bil po padcu Grakhov (leta 121. pred Kristusom) uničen kmetijski stan in odtlej — po 2000 letih — ni bilo mogoče vstvariti v Italiji novega, trdnega kmetijskega življa.

Ravno vsled tega smatramo delo za razvoj našega kmetijstva za eno najvažnejših. To je najbolj rodoljubno delo — vse govorjenje o ljubezni do naroda in o rodoljubju so gole fraze, zlasti ako se govore narodu brez zemlje, ali narodu, katerega zemljo izkoriščajo tujci.

Kakor so vzeli zaslužjenemu narodu, zemljo, tako jo je treba vrniti osvobojenemu narodu, ako hočemo, da bo njegova svoboda res popolna. V tem velikem boju za zemljo in za njeno reformo stoji kmetijsko ljudstvo samo. Toda ravno vsled tega mora biti naš boj tem hujši; kajti le tedaj se vpoštevata njegove želje, ako bo znalo uveljaviti v vsem javnem državnem življenju veliki pomen kmetijstva.

Gliša Koritnik:

O povej mi . . .

O povej mi, kaj molčiš,
ko prikažeš se pred mano?
Ali skriti dvom tajiš?
Ali ljubiš neizdano?

In čemú nemir v očeh
in na licu rože blede —
in pogledi brez besede —
bliski plahi po ljudeh?

O čemu trepečeš, struna,
ko se prst te ni dotaknil,
da izda tvoj nežni glas,
ko še ni ti mesečina
snela z nedrij baldahina
sanj mladostnih, svilnih las?

In čemu se plašiš, srna,
ko vihar je za oblaki —
ko še v molku spé koraki,
in pri Bogu noč srebrna?!

O, ŽENA, TEBE NI USTVARIL SAMO BOG, AMPAK TUDI
LJUDJE; OZALJSUJEJO TE VENOMER Z LEPOTO SVOJIH
SRC. (Rabindranat Tagore.)

RAZGLEDI

ORGANIZACIJA.

Mladinska organizacija. Živimo v dobi razvoja in napredka, v kateri se rešuje neštevilno kulturnih, gospodarskih in političnih vprašanj. Ni človeka, ki bi se ga ta vprašanja ne tikala, človeka, ki bi lahko rekel: meni je vseeno, se-li to vprašanje reši tako ali tako. Zato je naravno, da morajo pri tem reševanju sodelovati vsi, saj gre vedno in povsod za njih lastne zadeve, za njih lastne koristi. Da pa more človek to nalogo izpolnjevati — kar je njegova dolžnost — mora biti predvsem v vsaki stvari dobro poučen.

Današnje ljudske šole nudijo človeku sicer osnovne pojme in z njimi podlago za nadaljno izobrazbo, ne skrbijo pa nič oziroma zelo, zelo malo za praktično življenje. Ko konča 14 leten fant osnovno šolo, zna pisati, brati in računati, a to je tudi vse. Sedaj, ko bi bil najbolj pripraven čas za strokovno izobrazbo, je prepuščen samemu sebi. Pri najboljši volji, izpolniti se v poklicu, kateremu se hoče posvetiti, ne najde za to priložnosti. Ne manjka mu pa samo strokovnega pouka, temveč v še večji meri pouka za javno življenje sploh. Kako naj soodloča o kulturnih, socialnih in političnih zadevah, če so mu deveta dežela?

Najbolj zanemarjena pri nas pa je kmečka mladina. Niti o najnujnejših potrebah kmetijstva ni dovoljno poučena, kaj šele o drugem! Ker pa tvori kmečki stan nad dve tretini našega naroda, lahko rečemo, da je z njim zanemarjen naš narod.

Temu zlu je treba takoj odpomoči, če nočemo, da zgubimo zadnje upanje

na boljše čase. Začeti moramo pri mladini, kajti pregovor pravi: Kar se Janezek nauči, to Janez zna. — Česar nam ne nudi šola, to si moramo preskrbeti sami. Sami pa to dosežemo samo tedaj, če se združimo v močno organizacijo. Taka organizacija se je ustanovila lanske leto tudi pri nas. To je *Zveza društev kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani*, ki je začela izdajati tudi svoje glasilo „Grudo“. V tej Zvezi se združujejo vsa društva kmetijskih fantov in deklet, ki se ustanavljajo po vseh vaseh širom Slovenije. Že ustanovljena društva delujejo prav marljivo in z velikim uspehom v korist vseh občanov. Kjer še ni društva, tam se mora ustanoviti!

Več o pomenu in namenu društev v prihodnji številki.

Zveza društev kmetijskih fantov in deklet pošlje v kratkem na Češko pet fantov, da spoznajo tamkajšnje gospodarske razmere, se priučijo modernemu obdelovanju polja in poljskih pridelkov, pa tudi njih uporabe v industriji. Tudi bodo vpeljeni v češko združništvo in kmetijsko organizacijo sploh.

Nedeljski organizacijski tečaj za ljubljansko okolico priredi *Zveza društev kmetijskih fantov in deklet* v Ljubljani dne 30. marca t. l. za one fante in dekleta, ki hočejo delovati v društvih. Fantje in dekleta, poslužite se te prilike in javite svojo udeležbo!

Brezovica. Naše društvo kmetijskih fantov in deklet prav dobro napreduje. Januarja meseca se je začel gospodinjski tečaj, ki se vrši trikrat na teden. Trajal bo do aprila. Prijavilo se je 35 deklet, a radi pomanjkanja prostora se

ga udeležuje za enkrat samo 19 deklet, ki se učijo kuhanja.

Zelena internacionala. Ponovno se je že poskušalo ustanoviti mednarodno kmetско organizacijo. Nekateri poskusi so se posrečili. Tako obstoja v Rimu „Mednarodni poljedelski institut“, mednarodna mlekarška organizacija, organizacija za čuvanje rastlin in druge. Današnja poljedelska kriza je tako občutljiva, da je nujno potrebna mednarodna organizacija za obrambo interesov kmeta. Znani kmetски organizator, prof. dr. E. Laur v Curichu v Švici je izdelal sedaj še najbolj posrečen načrt za mednarodno organizacijo kmetov, ki je vsega upoštevanja vreden. Merodajni faktorji bodo ta načrt gotovo upoštevali, da pride končno do izvedbe ene največjih mednarodnih organizacij. Za nas je velike važnosti „Mednarodni agrarni biro“ v Pragi, Vodičkova ulica, ki posluje približno tri leta ter je dosegel že lepe uspehe. Ta organizacija ima predvsem namen združiti vse slovanske poljedelce.

ŽENSTVO.

Naša kmetška žena. Današnja doba zahteva od vsakega naroda, da ima izobrazene vse svoje vrste brez razlike stanu, kar se danes zahteva tudi od žene. Zlasti od naših kmetških žen se zahteva vse, kar dela mož in pogosto mora biti ona sama gospodinja, vzgojiteljica otrok itd. Radi obsežnega moževega dela je po navadi dom prepuščen popolnoma njeni oskrbi in ona je primorana voditi in delati vse, da vzdrži gospodinjstvo na stopnji, ki je v korist celi rodbini. Kmetška žena, ki ni vajena na razne obzire s strani moža, trpi mnogo več, kakor žena v mestu. Ako zasledujemo življenje kmetških žen, vidimo, da si zelo težko uredijo gospodinjstvo tako, da bi jim postalo življenje na vasi veselejše in udobnejše, da bi sredi smehljajoče se narave živele

zadovoljno, srečno življenje. Redko-kedaj slišiš iz njenih ust pritožbo o njeni usodi, a vendar opaziš pogosto v teh dobrih in odkritih očeh naših kmetških deklet in žen, kakor bi same sebi tožile o svojem težkem položaju in socialnem razmerju. V resnici zaslužijo več spoštovanja in več ljubezni!

Kdor pozna razmere danskega kmeta, vidi, kako je žena tam visoko cenjena in na kako visoki stopnji stoji. Žena tam ne trpi toliko! Iz še tako majhnega kmetškega doma, obdanega z majhnim cvetličnim vrtom, se ne bi nikdar preselila v mesto, tako ljubi svojo kmetijo. Tam je njena sreča, njena zadovoljnost in ljubezen! Kako drugače je pri nas! Naša dekleta beže z dežele v mesta, kjer je življenje udobnejše in pozabijajo na deželo, na svoj dom. Le redko se katera vrne, mnogo, mnogo jih pa utone v pogubnih valovih mestnega življenja.

Nova doba vznemirja tudi našo kmetško ženo in ji vzbuja željo, da bi poleg vsakdanjega dela, katero ljubi in spoštuje, mogla posvetiti par ur tudi sami, potrebam duše in srca. Novo gibanje prihaja v vrste naših deklet, ki hrepeno po boljšem in lepšem.

V današnji dobi potrebuje naš kmetски stan dobre in zanesljive gospodinjne. Ne vsled vpliva velikih mest omehkužena dekleta, temveč v vodstvu gospodinjstva tudi podkovana žena je lahko prava družica svojega moža. Zato je potreba povsod in predvsem trdnih in dobrih gospodinj, kar lahko vsaka doseže s šolanjem in s predhodno vzgojo. Temu delu hočemo posvetiti v našem listu največ pozornosti ter dajati tozadevna navodila. Le tako homo dosegli, da bo postalo tudi življenje naših kmetških žen udobnejše in srečnejše, da bo tudi naša žena sredi vzbujajoče se narave zadovoljna in vesela!...

Kmečka kuha. Mnogokrat sem imela že priliko opazovati, kako malo važnosti in skrbi polagajo naše gospodinjne

in matere na hrano svoje družine. Res je, da večina njih ni bogve kako spretna in izurjena v kuhanju, vendar bi se, ako bi posvečale večjo skrb kuhi, že tekom svojega gospodinjstva marsikaj izučile. Delo samo je najboljši učitelj. Da pa bi to dosegle, bi morale v prvi vrsti priti do spoznanja, da snažno in okusno pripravljena jed ne razveseli samo njene družine, nego je tudi v prospeh njenega zdravlja in zadovoljstva. Zdravje in zadovoljnost pa sta neprecenljiv blagor vsake družine.

Hočem navesti tu par zgledov, kako nerodno nekatere gospodinje kuhajo, in mimogrede podati par nasvetov.

Poznam gospodinjjo, marljivo, delavno in varčno. Njena hiša je vzor snage, ki me je resnično presenečala, kadarkoli sem prišla k njej. Številni otroci so bili vedno lepo umiti, snažno oblečeni in počesani. Mož je bil vidno srečen in zadovoljen. Toda jed!... Opazila sem, da k obedu in večerji niso niti mož niti otroci z bogve kakim veseljem sedali. To jim je bilo nekaka vsakdanja dolžnost in skorajda neprijetna.

Žena ni namreč hrani posvečala tolike skrbi, kakor jo ta zahteva. Deloma ni znala, deloma pa ji je bila kuha zadnja skrb in gotovo baš raditega, ker ni znala ceniti vrednosti dobro in pravilno pripravljene jedi. Toda ona ni bila v tem pogledu osamljena. Priliko sem imela opaziti, da večina kmečkih gospodinj glede kuhe ravna ravnotako kakor ona, glede ostalega mnogo slabše.

Bivala sem s svojo družino neko poletje tam na počitnicah in ker sem kuhala sama, se je začela žena za to in ono zanimati. Čudila se je, s kako skromnimi sredstvi se da pripraviti okusen in tečen obed. Od vsake jedi sem ji dala malo pokušnje za najmanjšega sinka, pri čemur je imela tudi ona priliko, pokusiti in spoznati, da je vzkanska razlika med juho in juho in ce-

lo med krompirjem in krompirjem. — Kaj in kako je ona kuhala? Tu par zgledov. Ob nedeljah je od maše grede prinesla meso za obed. Ob sedmih je prišla od maše in meso položila takoj v veliko skledo, napolnjeno do vrha z vodo. Meso je ležalo tako v vodi do devetih. Ko je odpravila otroke k deseti maši, je zanetila in tedaj šele potegnila meso iz vode, seveda popolnoma belo in izprano od najboljšega soka, ga položila v lonec in pristavila k ognju. Par peres peteršilja in sol je bil ves pridelek k juhi. Ko je juha zavrela, — kar je bilo približno ob pol enajstih, — je nasula par pesti riža, in ko se je ta z mesom in kostmi vred kahal in vrel na polno paro do poludne — je bila juha gotova. Zlila je to nesrečno brozgo v skledo in postavila na mizo. Dušen krompir, ki se je sušil in smodil od 1/2 11 do poludne nekje ob strani ali v štedilnikovi pečici in pičlo zabeljena in neskrbno otrebljena solata: to je tvorilo tej družini takozvani nedeljski priboljšek.

Ko se je družina zbrala okrog mize, ni prav nič kazalo, da je bogve kako željna tega nedeljskega obeda. Otroci so drug za drugim odhajali in prihajali k mizi, povžili par žlic juhe in odšli pred hišo. Krompir in solata sta jim šla še najbolj v slast. In nič me ni presenetilo, da so otroci po preteku ene ure po obedu že prosili mater kruha, češ da so lačni, in je gospodinja z bridkim usmevom vsakikrat vzdihnila: „On, naši otroci se nikoli kruha ne najedo, juha je pa ostala! Kar kruh bi jedli!“ Z juho in osmodki krompirja, kolikor pač od tega nista z vidnim samozatejevanjem povžila gospodar in gospodinja, je navadno končalo v ponedeljek v pomijah.

Ob delavnikih je bil za obed skoro sleherni dan v oblicah krompir in solata, za večerjo koruzni žganci in z odličačem zredčeno mleko. Le gospodar in pa manjši sta dobila tupatam jaj-

čno jed, gospodinja pa skodelico kave. Kruha pa je šlo vsaki dan en hleb in več in je to gospodinji izživalo bridke tožbe.

V pogovoru sem ji omenila, kako je tečna hrana za družino, ošobito pa za poljedelca, ki ga naporno delo na polju mnogo bolj izžerpa, kakor izžerpa delo rokodelca, ki svojo obrt sede opravlja, kako neobhodno potrebna je zdrava in tečna hrana, četudi priprosta, otrokom. Potrebna pa je tudi sprememba v hrani. Dan za dnem ena in ista jed naveliča in ljudem preseda ter je v kvar prebavi.

Prihodnjo nedeljo sva kuhali skupaj. Meso sva oprali tik pred uporabo. Pridejali sva koreninico peteršilja, nekoliko zelene, pora, korenček in sol. Čim je juha zavrela, sva jo postavili vstran, da je neprestano, a polagoma vrela na zmerni vročini, a ni vsled premočnega vretja izhlapela. Ko je vrela tako dve uri, sva precedili juho v drug lonec in zakuhali riž, in sicer za vsako osebo eno pest. Vrelo je še dobrih dvajset minut, in riževa juha je bila gotova. Krompir sva pristavili eno uro pred obedom. V pol uri je bil kuhan in sva olupljenega in zrezanega stresli v kozico na dobro razbeljeno mast, kjer sva preje pustili zarumeneti par koscev čebule. Osolili sva ga in pustili na zmernem ognju pražiti, da je bil lepo zapečen, a ne prismojen. Poleg solate sva dali s krompirjem k mesu še par zliček zribanega hrena začinjnega z jesihom, pol žličke sladkorne sipe in sčepcem soli. Nad tem sta imela posebno gospodar in najstarejši pravo veselje in jima je meso s hrenom šlo posebno v slast. Tiste nedelje so otroci ostali pri mizi in jed so s slastjo požili do zadnje žlice.

Popoldne so se otroci igrali na vrtu in nobenemu ni prišlo na misel, da bi prašal po kruhu. Ob štirih jih je mati sama ponudila kruh, a zadovoljili so se z malim kosom.

Za večerjo so dobili pšeničen močnik, gospodar pa še košček kuhane govedine, ki sva jo prihranili opoldne zanj. To je dobil v solati, in mu je šla v slast, ker je tako navadno dobil le v gostilni.

Drugi dan je bila za obed fižolova juha in ajdovi žganci. Zvečer fižol v solati.

Tretji dan: opoldne krompirjeva juha, na katero sva pol ure pred obedom zakuhali par pesti riža. Zvečer za-beljena kaša.

Četrti dan: Opoldne krompirjevi cmoki in solata, zvečer žganci z mlekom.

Peti dan: za obed prežgana juha, kislo zelje in zmečkan krompir, zvečer pošvrkan stročji fižol.

Šesti dan: opoldne ječmen in kislo zelje, zvečer fižolova solata.

V soboto zvečer mi je gospodinja smeje se dejala: „Ta teden sem imela samo enkrat peko!“

Družina se je rada zbirala k obedu in k večerji. Kokoši pa se tisti teden niso pitale z žganci kot z ostanki od otrok.

Majdenova.

POMENKI IN NASVETI.

Carina. Naša država pobira dvoje vrste carine: izvozno in uvozno.

Izvozno carino plačaš ob izvozu gotovih izdelkov, odnosno surovin iz naše države v inozemstvo, kar ima za posledico, da so dotični izdelki in surovine na domačem trgu cenejši nego v inozemstvu. Izvozno carino pobira država zato, da štiti konzumenta in domačo industrijo; n. pr. z izvozno carino na pšenico štiti mlinsko industrijo in konzumente. Izvoznikarji in kmetovalci se seveda branijo izvoznih carin, češ, da sicer ne morejo tekmovati na svetovnem trgu. Nasprotno pa konzument in gotove industrijske panoge zahtevajo izvozno carino, ker se s tem najuspešnejše pobija draginja in ob-

enem poceni domače in industrijsko in obrtno proizvajanje.

Uvozna carina, ki jo plačaš ob uvozu blaga iz inozemstva na ozemlje naše države podraži blago na našem trgu. Uvožno carino pobira država deloma radi tega, da si poveča svoje dohodke (finančna carina), n. pr. carina na kolonijalne proizvode: kavo, čaj, rozine, poper itd., ali pa, da pospešuje razvoj domače industrije in da nudi svojim državljanom priliko za zaslužek (zaščitna carina), n. pr. carina na papir, obleko, čevlje itd.

Izvozna in uvozna carinska tarifa je tako obsežna, da nam ne dovoljuje prostor, da bi tukaj navedli vse carinske postavke, neglede na to, da se višina carinskih postavk izpremeni ob sklepu vsake trgovinske pogodbe, sklenjene med posameznimi državami. Uvozne carinske postavke dobiš v carinski tarifi. Uvozne carinske postavke se glase na zlato valuto. Plačati je torej k znesku, navedenemu v carinski tarifi, ažijo (doplačilo na zlato vrednost denarja), ki se vedno izpreminja, posebno ob sedanji nestalnosti denarne vrednosti. Ažijo znaša sedaj 800 odstotkov carine, tako da plačaš za 100 Din carine 900 Din v bankovcih. Poleg carine in ažija na carino se pobira za uvožene trošarinske predmete še trošarina, za uvožene luksusne predmete še 200% ažijo v bankovcih.

Čebelarstva zadruga. „Čebelarstvo društvo za Slovenijo“ pripravlja ustanovitev Čebelarstva zadruge, ki bi imela namen: Nabavljanje in prodajanje čebelarstvenih potrebščin in orodja, vnovčevanje čebelarstvenih proizvodov v predelovanju in nepredelovanem stanju ter pospeševanje čebelarstva vobče. „Čebelarstvo društvo“ sprejema sedaj izjave vseh onih, ki bi bili voljni pristopiti k taki zadruzi. Zadruga je z omejeno zavezo. Delež znaša 100 Din. Na vsakih deset panjev velike ali dvajset panjev male mere mora zadružnik vplačati najmanj

po en delež. Deleže je vplačati naenkrat ali v štirih zaporednih mesečnih obrokih. Deleži se obrestujejo. Tako je predvideno v načrtu parvil. Ako se bo javilo dovoljno število čebelarjev za zadrugo, tedaj se skliče ustanovni občni zbor, ki bo končno sklepal o pravih, deležih, vstopninah itd. Zelo je želeti, da se čebelarji odzovejo v čim največjem številu za pristop v Čebelarstvo zadrugo!

Planinski dan. Pod tem imenom se vrši skupna seja Planinskih odborov ljubljanske oblasti dne 25. t. m. ob 8. uri zjutraj v Kranju v sejni dvorani mestne občine kranjske (pol. okraji Radovljica, Kranj in Kamnik), dne 30. t. m. ob 11. uri dopoldne pa v Mozirju (pol. okraji Celje, Slovenjgradec in Konjice) za Planinske odbore mariborske oblasti. Oba dneva imata zanimiv dnevni red; zlasti opozarjamo na predavanje „Agrarna politika in naše planšarstvo“. Predaval bo agrarni komisar dr. Fran Spiller-Muys. Vsi, ki se zanimajo za povzdigo in prospeh naših krasnih planin, naj se tega Planinskega dne udeleže!

Izvoz vina na Češko. Češka je Italiji in Francoski že omogočila uvoz vina. Jugoslavija upa, da kot najbližja zaveznica Češke sedaj istotako pride na vrsto in da se ji da možnost izvažati vino na Češko. Doslej je v tem pogledu storjenih že več poskusov, toda brez uspeha. V Jugoslaviji radi trde, da so Čehi krivi, vendar to ni istina — kriva je naša nesposobna državna uprava. Čehi bi bili že zdavnaj pripravljeni uvažati naša vina, ako mi omogočimo uvoz češkega piva v Jugoslavijo. Toda zaslepljena gospoda v Beogradu hoče ščititi domačo pivovarniško industrijo s tem, da zabranjuje uvoz svetovnoznane češkega piva. Posledica je, da so domače pivovarne brez konkurence in mi moramo radi tega piti drago in skrajno slabo pivo, a razun tega Čehi nočejo kupovati naših vin. Rajše kupujejo vino od Francozov

in Italijanov, kjer se istočasno razpeča mnogo češkega piva, dasiravno italijanska in francoska pivovarniška industrija izgleda in dela malo bolje, nego jugoslovanska! Ako se je gospoda v Beogradu že kaj naučila, tedaj bo skusila napraviti s čehi nov dogovor, po katerem bomo mi Čehom dajali dobro vino, a oni nam dobro pivo.

O naviranju zdravih rastlin. Mnogo divje rastočih rastlin ima v sebi zdravilno moč. Take rastline je treba nabirati, da jih imamo v domači lekarni ali pa jih prodajamo tovarnam, ki izdelujejo zdravila. Kakor pa ni vseeno, kdaj kosimo in kako sušimo seno, da je dobro za krmo in da se dolgo ne pokvari, prav tako tudi ni vseeno, kdaj nabiramo in kako pripravljamo zdravilne rastline.

Evo zato kratko navodilo!

Nabiranje in sušenje divjih zdravih rastlin opravlja lahko vsak odrasel človek. Nekateri, posebno starejši ljudje se pečajo s tem poklicem in dobro zaslužijo.

Rastline je treba nabirati ob lepem in suhem vremenu, ko se jutranja rosa posuši, da so rastline že suhe.

Cele rastline je treba nabirati meseca junija in julija (večinoma pred cvetjem); listje (perje) od meseca aprila do avgusta (tik pred cvetenjem ali kadar cveto), *korenine* pa začetkom poletja ali v jeseni.

Cele rastline nabiramo navadno preje nego odcveto. Pri visokih rastlinah nabiramo samo gornji del brez debelejšega stebela. Nabrane rastline je treba takoj na redko razprostreti na suhem in zračnem prostoru, da se posuše. Na solncu jih ne smemo sušiti. Ako nabiramo rastline v mokrem vremenu ali ko so še rosne, dobe črne pege ali splesnijo, vsled česar so neuporabne.

Listje (perje) pričnemo nabirati takoj, čim se je dobro razvilo. Nabirati je treba zdravo in sveže listje, ne pa

velega in bolnega. Listja ne smemo puščati dolgo na kupu in ga ne tlačiti v vreče, da se ne ugreje in pri sušenju počrni. O sušenju listja velja isto kot o sušenju celih rastlin. V splošnem je treba pri listju paziti, da ostane lepo zeleno.

Cvetje nabiramo takoj, čim je popolnoma razvito. Sušiti ga moramo redko raztreseno na platnu ali na papirju. Cvetja ne smemo preveč greti ali mešati s prsti, ker rado plesni. Sušimo ga sicer lahko tudi na solncu, vendar je senca boljša. Pri cvetju je posebno važno, da tudi posušeno obdrži barvo, kakršno ima sveže.

Korenine nabiramo začetkom poletja ali pozno v jeseni. Izkopane je treba dobro oprati v čisti vodi in razrezati na 5 do 6 cm dolge kose, debelejše pa preklati tudi po dolgem. Take je treba na redko razgrniti na platno in jih posušiti na močnem solncu. Med sušenjem jih je treba večkrat obrniti. Kadar so suhe, se praše, če jih prelomimo. *Korenine* lahko sušimo tudi v sušilnicah ali pečeh, vendar je pri takem sušenju treba paziti, da vročina ni premočna, ker bi sicer bile neuporabne.

Seme je treba nabirati nekoliko preje nego popolnoma dozori. Sušimo ga na močnem solncu ali v sušilnici ob umetni toploti. Vsled sušenja seme popolnoma dozori. Nato ga izluščimo in presejemo, da postane čisto. Ako še ni popolnoma suho, ga je treba seveda še posušiti.

Tako pripravljene zdravilne rastline zbiramo na suhem prostoru ali pa jih prodamo.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Vse prispevke, določene za oddelek *Ženstvo* je treba poslati do 5. vsakega meseca uredništvu s pripombo *Ženstvo*. Kasneje poslani prispevki bi v številki dotičnega meseca ne mogli biti priobčeni.

TRGOVSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA

Dunajska cesta v lastni stavbi.

Kapital in rezerve D 18,300.000

Sprejema denarne vloge
na hranilne knjižice in tekoči račun
in jih obrestuje najugodnejše.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, valute, devize,
čeki itd.

Eskontira in vnovčuje
menice, devize, kupone itd.

Izvršuje
izplačila na vas tu- in inozemska
tržila.

Daje predujme
na vrednostne papirje in vankovratno
blago.

Posreduje
pri borznih naročilih vestno in
kulatno.

Izdaja
uverjenja in akreditive.

Finansira
industrijska, trgovska in obrtna
podjetja.

PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice. EKSPozITURA: Meža - Dravograd.

TELEFONI: 139, 146, 458.

BRZOJAVI: Trgovska.

Zavarovalna
in pozavarovalna
družba v Beogradu

ROSIJA-FONSIER

Osnovni
kapital:

D 5,000.000

Ravnateljstvo podružnice
za Slovenijo

Ljubljana, Sodna ul. 2/1.

Družba izvršuje zavarovanja vseh vrst:

1. Zavarovanje proti požaru.
2. Zavarovanje proti posledicam telesnih nezgod.
3. Zavarovanje proti škodi in toči.
4. Zavarovanje proti vlomu in tatvini.
5. Zavarovanje vseh transportov.
6. Zavarovanje jamstvenih dolžnosti.
7. Vsa vrste zavarovanj življenja pod najugodnejšimi pogoji.
8. Zavarovanje stekla.

Glavna zastopstva se nahajajo v vseh večjih krajih.

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulca št. 7**

**Ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerijsko blago
kakor sladkor
v sipl in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**